

Fattigdom bland äldre handlar allt mer om utrikes födda

BJÖRN GUSTAFSSON, HANNA MAC INNES OCH TORUN ÖSTERBERG

Björn Gustafsson är professor emeritus vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet och Research Fellow vid Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn, Tyskland.
bjorn.gustafsson@socwork.gu.se

Hanna Mac Innes är doktorand vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet. Hennes kommande avhandling handlar om olika aspekter av inkludering och exkludering bland äldre i Sverige.
hanna.macinnes@socwork.gu.se

Torun Österberg är docent vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.
torun.osterberg@socwork.gu.se

Artikeln bygger på arbete som presenteras mer utförligt i Gustafsson m fl (2017, 2018) och som stötts ekonomiskt av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE). Vi tackar Lina Aldén för goda synpunkter.

En anmärkningsvärt stor andel av de personer som anlände till Sverige efter fyllda 40 år har aldrig kommit in i arbetslivet. Ingen eller en kort historia av förvärvsarbete ökar risken för ekonomisk utsatthet som äldre. Vi visar att särskilt hög är risken för ”dubbel fattigdom”, dvs såväl låg inkomst som inga eller mycket små tillgångar, bland personer med ursprung i ett låginkomstland som var medelålders eller äldre vid ankomsten till Sverige.

Gapet i sysselsättning mellan svenskfödda personer och personer som invandrat till Sverige är större än i flertalet andra höginkomstländer (se t ex de la Rica m fl 2015). Ingen kan ha undgått att utrikes föddas relativt låga sysselsättning har kommit att bli en het politisk fråga. Förklaringar som uppmärksammas i forskningen är många och kan vara samverkande. Det kan handla om den invandrades utbildning, språkkunskaper och tillgång till nätverk och även om potentiella arbetsgivares diskriminering. Förklaringar kan även vara strukturella: Till exempel att de lägsta svenska lönerna ligger på en nivå som i kombination med teknisk utveckling innebär att det saknas vad som i debatten benämns ”enkla jobb”. Därtill kan framhållas att långtifrån alla integrationspolitiska åtgärder har varit så ändamålsenliga som önskvärdt. Slutligen gäller att Sveriges invandringspolitik under flera år betonade humanitära aspekter i större utsträckning än dess motsvarighet i andra länder.

Denna artikel handlar om en del av förklaringspusslet vilken vi hävdar inte fått den uppmärksamhet som den förtjänar och särskilt om dess konsekvenser i den senare livsfasen: Ålder vid invandringen till Sverige. Vi visar att bland personer födda i ett låg- eller medelinkomstland spelar ålder vid invandringen stor roll för hur snabbt denne har ett förvärvsarbete av viss omfattning.¹ Därtill gäller att pensionssystemet är konstruerat så att ålderspensionens storlek i hög grad beror på hur mycket personen har förvärvsarbetat. Från detta följer att ju äldre personen är vid invandringen desto större kan risken för ekonomisk utsatthet som äldre antas vara. Artikeln syftar även till att studera detta. Till skillnad från vad som är fallet i många andra fattigdomsstudier ser vi här inte enbart till storleken av hushållets inkomster, utan även till dess tillgångar, och kan därigenom definiera personer som är ”dubbelt fattiga”.

I den internationella forskningen finns få studier om hur risken för

¹ Världsbanken klassificerar världens länder efter storleken på BNP per capita, se t ex de regelbundet återkommande World Development Report.

ekonomisk utsatthet ser ut bland äldre utrikes födda, en kategori som är heterogen med avseende på t ex var personen fötts, dennes utbildning, skäl till invandringen och arbetsmarknadskarriär i det nya landet. Ett undantag är Heisig m fl (2017) som visar ett betydande inkomstgap efter pensionering mellan utrikes födda från utomeuropeiska länder och inrikes födda i 16 västeuropeiska länder. Resultaten visar dock att inkomstgapet är mindre i länder där pensionssystemet är mer omfördelande. Ett annat undantag är Jakobsen och Pedersen (2017) som för 2011 redovisar betydligt högre fattigdomstal bland äldre utrikes födda från Turkiet, Iran, Pakistan, Vietnam än för äldre personer födda i Danmark.

Få studier har handlat om äldre utrikes föddas ekonomiska förhållanden i Sverige. Ekberg och Lindh (2016) jämförde utrikes födda personer 65 år och äldre vilka hade invandrat senast år 1970 och som bodde i Sverige 2008 med jämgamla inrikes födda. Små inkomstskillnader framkom. Författarna framhåller att sådana resultat inte kan generaliseras till senare anlända utrikes födda eftersom flertalet har haft långa perioder utan förvärvsinkomster. Med hjälp av data från 2007 simuleras i SOU 2010:105 framtida pensionsinkomster för utrikes födda från icke OECD-länder. Studien visade att utrikes födda kvinnors inkomster kommer att vara under en nivå som författarna angav som rimlig.

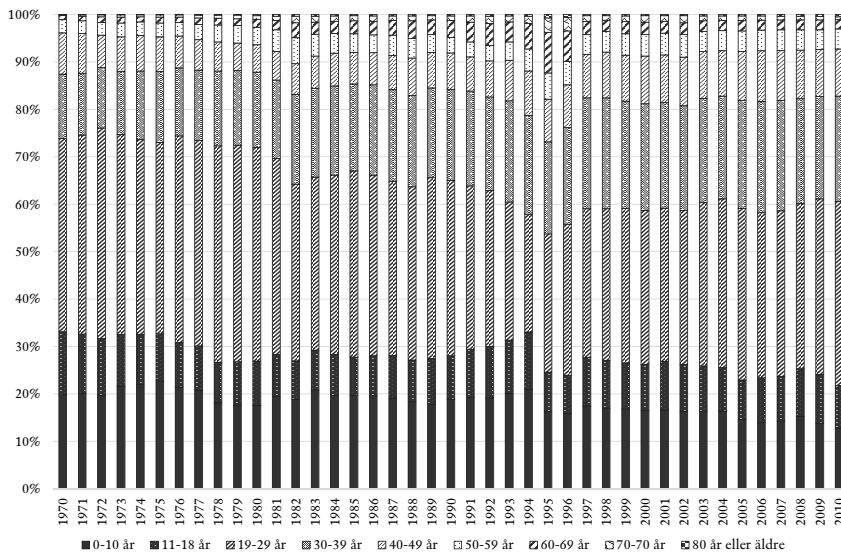
1. Några bakgrundsfakta

Majoriteten av dem som invandrar till Sverige gör det i unga år. Detta framgår av figur 1 som visar ålderssammansättningen bland utrikes födda personer som invandrat till Sverige från år 1970 till 2010. Många av dem som invandrar är i åldern 19 till 29 år. Läger vi till barn kan vi dra slutsatsen att personer under 30 år var i majoritet bland personer som migrerat alla år. Andelen som är över 30 år ökar dock med tiden: 1970 var en av fyra migranter över 30 år och år 2010 ca fyra av tio.

Figur 2 rapporterar antalet personer 40 år och äldre som årligen invandrat till Sverige från 1970 till 2010. Före 1987 invandrade årligen färre än 6 000 personer som var 40 år och äldre. Sedan dess har antalet personer i kategorin ökat. Inflödet var som störst år 1994, då många invandrade på grund av inbördeskriget i dåvarande Jugoslavien och fr o m 2006 med en årlig invandring i denna ålderskategori på minst 14 000 personer.

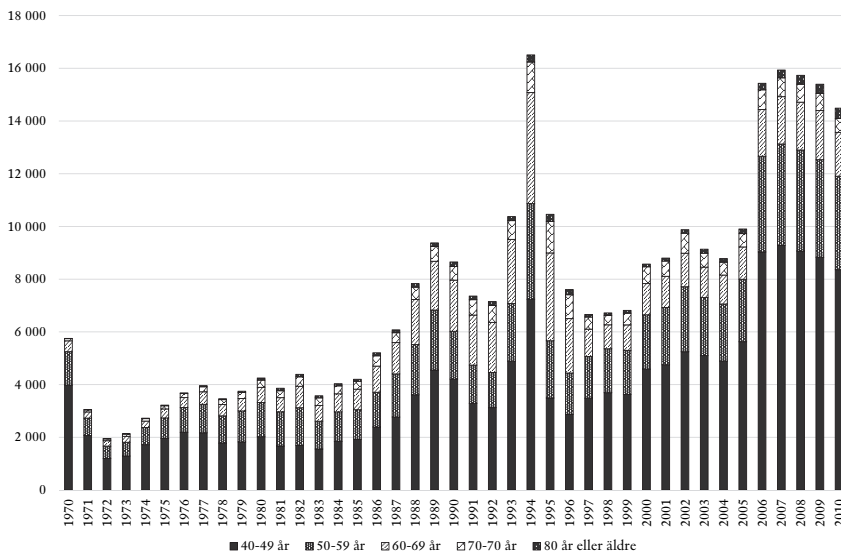
Utrikes födda invandrar av skiftande skäl och har olika kvalifikationer och ursprung. Medan somliga stannar en kort tid blir andra bofasta för resten av sitt liv. I Gustafsson m fl (2017) visar vi att det finns ett starkt samband mellan födelseland och i vilken utsträckning personen har stannat kvar i Sverige. Anmärkningsvärt många utrikes födda från höginkomstländer lämnade Sverige efter bara några få år och bara en minoritet av dem hade bott kontinuerligt i Sverige under två decennier efter invandringen. Förklaringar till den korta vistelsetiden kan vara att de invandrat till Sverige för att studera, men även att invandringen är ett steg i en arbetsmarknadskarriär

Figur 1
Ålder vid invandringen
till Sverige 1970–
2010, procent

Källa: Gustafson m fl (2017).

Figur 2
Antal utrikes födda
efter ålder 1970–2010

Källa: Gustafsson m fl (2017).

som förväntas fortsätta i ett annat land. Det ser helt annorlunda ut bland personer födda i medel- eller låginkomstländer: De allra flesta bor kvar i Sverige och har bott här kontinuerligt även efter två decennier.

Den som invandrar i medelåldern (definierad som 40 år eller äldre) och inte etableras på arbetsmarknaden har ackumulerat små eller inga rättigheter till inkomstpension (tidigare till ATP). Därtill kommer att i dag krävs att personen har bott 40 år i Sverige för att beviljas en full garanti-

pension och vid kortare bosättning reduceras beloppet proportionerligt.² Personer med låg garantipension kan visserligen ansöka om bostadstillägg, äldreförsörjningsstöd och försörjningsstöd, men beloppen är begränsade och tillgänglig kunskap visar att långtifrån alla berättigade ansöker. Det finns alltså all anledning att förmoda att ålder vid invandringen är positivt relaterad till risk för fattigdom som äldre.

2. Varför ålder vid invandringen kan ha stor betydelse och hur detta har belagts

Det finns många tänkbara skäl till att ålder vid invandring har betydelse för hur fort det går att komma in på arbetsmarknaden bland många personer som under senare år anlänt till Sverige. För det första kan ålder vid invandringen påverka personernas beteende. Den som anlänt i senare skede i livet kan jämfört med de som anlänt i yngre åldrar förvänta sig ett kortare arbetsliv i det nya landet. De har därför, allt annat lika, svagare incitament att tillägna sig sådana kvalifikationer som värderas i det nya landet. Därtill kommer att kunskaper och färdigheter, såsom språk (se t ex Chiswick och Miller 2015) kan vara svårare att tillägna sig för äldre än för yngre personer.

Vad gäller arbetsgivarnas beteende finns evidens som övertygande visar att arbetsgivare använder information om utländsk härkomst respektive ålder för att sälla bort arbetssökande (Ahmed m fl 2012; Ahmed 2015; Carlsson och Eriksson 2017). Sådant beteende kan vara ekonomiskt motiverat. Betrakta fallet då färdigheter är specifika för arbetsplatsen, dvs kan enbart läras där och saknar värde utanför denna. I detta fall är återbetalningsperioden för arbetsplatspecifik utbildning och arbetsplatspecifika erfarenheter väsentligt kortare för en äldre arbetstagare än för en yngre. Detsamma gäller om det finns avsevärda kostnader för att rekrytera ny personal. Det finns dock andra typer av överväganden för arbetsgivaren som kan verka i motsatt riktning. Som Rhodes (1983) diskuterar är medelålders och äldre arbetstagare inte på samma sätt som yngre mitt i karriären och kan av sådana skäl förväntas vara mindre benägna att säga upp sig.

Många utrikes födda från ett medelinkomst- eller låginkomstland som kommer till Sverige deltar först i offentligt finansierade integrationsåtgärder. Information om sådanas existens och lämplighet kommer som regel från offentliganställda professionella och byråkrater. Sådana personer har även en nyckelroll när det gäller beslut om i vilken eller vilka åtgärder personen kommer att delta. Deras beteende och beslut kan antas vara påverkade av uppfattningar om den aktuella utrikes föddes framtida anställningsbarhet och då är personens ålder av väsentlig betydelse. Det är därför troligt att även beteende hos integrationsapparaten personal har betydelse för om medelålders utrikes födda får ett fotfäste i det svenska arbetslivet eller inte. Förekomsten av ålderism i den svenska integrationsapparaten verkar dock vara ett utforskat område.

² Tidigare, och för de ålderskohorter vi har studerat, gällde mindre strikta regler.

Sambandet mellan ålder vid invandring och antalet år det tar att få fotfäste på arbetsmarknaden är förvånansvärt lite utforskat. Resultat från de få studier vi känner till pekar mot att ålder vid invandring och arbetsinkomsten i det nya landet är tydligt negativt relaterade. Sådana resultat har redovisats för USA (Friedberg 1992), Kanada (Schaafsma och Sweetman 2001) och Australien (Wilkins 2003). Dessa undersökningar fokuserar på arbetsinkomsternas storlek, något som ju förutsätter att personen har en inkomst. Men i Sverige i dag kommer de allra flesta vuxna utrikes födda inte omedelbart in i arbete, utan det typiska är att det tar ett antal år.

I Gustafsson m fl (2017) har vi kartlagt betydelsen av ålder vid invandringen för hur lång tid det tar att få ett första fotfäste i det svenska arbetslivet.³ Vi använde registerdata från Statistiska centralbyrån (SCB) för att studera antal år till att ha ett första jobb i Sverige bland utrikes födda personer som blev folkbokförda år 1990, 1994, 1998 eller 2001 och som var 19 till 65 år vid invandringstillfället. Personerna följdes från det registrerade invandringsåret till 2010 eller tills fyllda 65 år eller tills de utvandrat eller avlidit. Ur registren hämtar vi bakgrundsinformation såsom födelseland, ålder, civilstånd, första folkbokföringskommun och utbildning. En person definieras som att ha fått fotfäste i det svenska arbetslivet om denne har en årsarbetsinkomst ett givet år (löneinkomst och/eller inkomst av rörelse) som uppgår till minst två basbelopp. Två basbelopp motsvarade 91 000 kr år 2018. Det är en arbetsinkomst som en person i ett lågbetalt yrke tjänar om denne arbetar heltid fyra till fem månader under ett kalenderår, alternativt genom att arbeta två hela arbetsdagar i veckan under hela året.

Den beskrivande statistiska analysen visade att det redan i en ålder av 40–44 år vid ankomsten finns ett tydligt negativt samband mellan ålder vid invandringen och hur lång tid det tar att få fotfäste i det svenska arbetslivet. Betrakta t ex personer som anlände 1990. Våra siffror visar att efter två decennier i Sverige hade hela två femtedelar ännu *inte* fått ett första fotfäste i det svenska arbetslivet. Så var även fallet för två tredjedelar av de personer som var 50–54 år vid invandringen. Det är synnerligen ovanligt att någon som invandrat till Sverige efter 59 års ålder någonsin får fotfäste i arbetslivet.

Vi skattar även s k hazardmodeller för att studera hur olika faktorer är relaterade till hur många år det tog tills personen fick ett första fotfäste i det svenska arbetslivet. I denna analys skiljde vi mellan personer som är födda i hög-, medel- och låginkomstländer utifrån storleken av BNP per capita för var och en av de fyra invandringskohorterna.⁴ Det innebär att vi skattade totalt tolv modeller. Alla förklaringsvariabler mäts vid invandringstillfället,

³ Bevelander (2000), Hedberg och Tammaru (2013), Manhica m fl (2015) och Åslund m fl (2017) har alla studerat hur lång tid det tar att komma in i det svenska arbetslivet men ingen av dessa har som vi fokuserat på sambandet med ålder vid invandringen. Samma gäller Akay (2016) som med hjälp av paneldata studerade hur arbetsinkomster för utrikes födda män och inrikes födda män utvecklats under åren 1990 till 2000.

⁴ Som diskuterats ovan har skålen till invandring i stor utsträckning varit olika för personer födda i å ena sidan höginkomstländer, jämfört med de som fötts i andra typer av länder. Därtill kommer att en stor andel av personer som fötts i ett höginkomstland har utvandrat efter en förhållandevis kort period i Sverige.

förutom utbildningsnivå som mäts vid sista mättillfället år 2010.

Inte oväntat framkom även att ursprungsland spelar roll för hur lång tid det tar att få fotfäste i det svenska arbetslivet. Det gick t ex mycket snabbare att komma in i det svenska arbetslivet om personen var född i Finland än om denne t ex var född i f d Jugoslavien eller Irak. Vidare kom personer med lång utbildning snabbare in på arbetsmarknaden än de med kort utbildning (eller personer för vilka det saknades uppgifter om utbildningens längd i registren). Dessutom hade det väsentlig betydelse var i Sverige den första folkbokföringen skedde. Snabbast gick processen för dem som folkbokfördes i Stockholmsregionen och långsammast om den första folkbokföringen ägde rum i Malmöregionen.

3. Att studera risken för ekonomisk utsatthet bland äldre

Vi övergår nu till att studera en konsekvens av att inte komma in i arbetslivet: Den förhöjda risken för ekonomisk utsatthet som äldre. Det finns många sätt att definiera och mäta ekonomisk utsatthet. Inom den Europeiska unionen beräknas ”fattigdom” för ett hushåll och dess medlemmar i regel utifrån deras disponibla inkomster. Inkomsterna har först viktats för att ta hänsyn till hushållsmedlemmarnas antal och ålder. Om en på detta sätt framräknad inkomst understiger 60 procent av den framräknade medianinkomsten för hela befolkningen (uppmätt under samma år) räknas hushållet och dess medlemmar som fattiga. Den här typen av fattigdomstal publiceras för Sverige löpande av Eurostat och Statistiska centralbyrån, se även Jonsson m fl (2016).

Att fokusera på dubbel fattigdom, och inte som ofta är fallet stanna vid inkomstfattigdom utan även beakta hushållets tillgångar, är särskilt lämpligt när det gäller den äldre befolkningen. Detta eftersom många äldre med låga årsinkomster, till skillnad från t ex ungdomar, har tillgångar av inte försumbar storlek och dessa kan möjliggöra konsumtion. Hushåll och deras medlemmar kan enligt detta angreppssätt klassificeras som fattiga inte enbart utifrån storleken av deras inkomster utan även utifrån storleken av deras tillgångar. Detta görs här med hjälp av en klassisk korstabell med fyra kategorier, se tabell 1. Personer som räknas som fattiga på grund av såväl låga inkomster som få tillgångar är de ”dubbelt fattiga” och alltså de mest ekonomiskt utsatta.⁵

Här riktar vi sökarljuset mot äldre personer och undersöker förekomsten av dubbel fattigdom och hur risken att vara dubbelt fattig sammanhänger med ålder vid invandring. Vi studerar befolkningen som var 65 år och äldre år 2007, det sista året för vilket information om tillgångar finns i SCB:s register. Det senare är ett faktum som kan hänföras till att sedan snart tio år saknar Sverige en förmögenhetsskatt och därigenom officiell förmögenhetsstatistik.

⁵ Azpitarte (2012) är vad vi vet den förste som använder termen.

För att räknas som dubbelt fattig måste två villkor uppfyllas: 1) Den disponibla inkomsten viktad för antal hushållsmedlemmar och deras ålder ska vara under 60 procent av medianen för hela svenska befolkningen det givna året och 2) värdet av hushållets nettotillgångar ska vara lägre än 10 000 kr. Varför denna summa? Det verkar inte finnas någon konsensus i litteraturen om vilken nivå på tillgångarna som är lämplig. Beloppet 10 000 kr är en mycket låg nivå som innebär att ett hushåll som saknar sådana tillgångar har stora svårigheter att klara av oväntade utgifter, såsom en medelstor tandvårdsbehandling.⁶

Den statistiska analysen består av två delar. Först beskriver vi omfattning av fattigdomen år 2007 bland personer födda i Sverige eller i ett hög-, medel- respektive låginkomstland.⁷ Därefter skattar vi en logistisk regression med risken att vara dubbelt fattig som beroende variabel. För att beakta att den dubbla fattigdomens bestämningsfaktorer kan skilja sig åt beroende på kön och civilstånd är vår strategi att skatta specifika modeller för gifta par (födda i Sverige eller i utlandet), ensamstående kvinnor (födda i Sverige eller utomlands) och ensamstående män (födda i Sverige eller i utlandet). Specifikationerna innehåller följande variabler: ålder vid invandringen interagerat med kategori av födelseland (15 dummyvariabler), utbildning (sex dummyvariabler) och ålder (tre dummyvariabler). I modellen för ensamstående kvinnor lägger vi till en variabel som anger om de var berättigade till änkepension.⁸ I nästa stycke lägger vi tonvikten vid resultat som visar hur ålder vid invandringen är relaterad till risk för dubbel fattigdom.

4. Skillnader i risk för dubbel ekonomisk utsatthet

Tabell 1 visar andelen äldre som uppfyller kriterierna för att klassificeras som inkomstfattiga och/eller förmögenhetsfattiga. Om vi börjar med att studera den konventionella kategorin, dvs inkomstfattiga, ser vi att tio procent av inrikes födda äldre personer räknades som fattiga. Detta ska jämföras med 16 procent av personer födda i ett höginkomstland, 24 procent av personer födda i ett medelinkomstland och hela 44 procent bland personer födda i ett låginkomstland. Enligt detta kriterium är alltså fattigdom bland personer födda i ett låginkomstland 4,3 gånger så vanlig som bland inrikes födda. När vi i stället betraktar personer som räknas som fattiga enligt såväl

⁶ Med ett högre belopp följer att fler äldre räknas som dubbelt fattiga. Att vi utgår från ett synnerligen lågt belopp för tillgångarna innebär att våra beräkningar knappast kan kritiseras för att överdriver den dubbla fattigdomens omfattning.

⁷ Höginkomstland: Finland, Tyskland, Norge, Island, Storbritannien, USA, Kanada, Belgien, Frankrike, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Österrike, Australien och Oceanien. Medelinkomstland: Polen, Jugoslavien, Bosnien, Turkiet, Chile, Rumänien, Ungern, Före detta Sovjetunionen, Grekland, Korea, Colombia, Centralamerika eller Sydamerika, Estland, Lettland, Litauen, Bulgarien, Cypern, Malta, Slovakien, Slovenien, Tjeckien, Tjeckoslovakien. Låginkomstland: Iran, Irak, Somalia, Thailand, Libanon, Kina, Syrien, Indien, Vietnam, Etiopien och Eritrea, Afghanistan, Nordafrika, Afrika söder om Sahara, Övriga Mellanöstern, Bangladesh och Pakistan

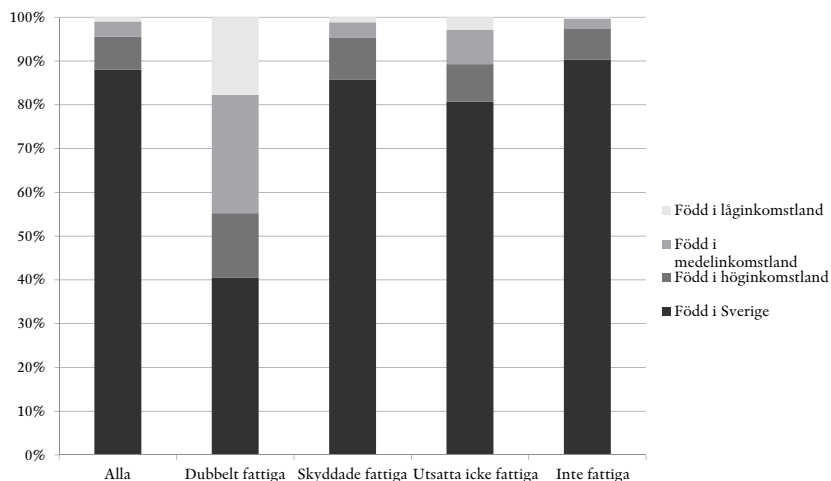
⁸ Fullständiga resultat redovisas i Gustafsson m fl (2018).

Inkomstfattig	Tillgångsfattig		Totalt
	Nej	Ja	
Inrikes födda (1 330 060 observationer)			
Nej	80,7	9,1	89,8
Ja	9,4	0,8	10,2
Totalt	90,1	9,9	100
Individer födda i höginkomstländer (114 276 observationer)			
Nej	73	11,3	84,3
Ja	12,1	3,6	15,7
Totalt	85,1	14,9	100
Individer födda i medelinkomstländer (52 339 observationer)			
Nej	53,5	22,5	76
Ja	9,7	14,3	24
Totalt	63,2	36,8	100
Individer födda i låginkomstländer (15 012 observationer)			
Nej	27,4	28,5	55,9
Ja	11,3	32,8	44,1
Totalt	38,7	61,3	100

Anm: Se fotnot 7 för definition av hög-, låg- och medelinkomstländer.

Källa: Gustafsson m fl (2018).

Tabell 1
Andel äldre personer som klassificeras som inkomstfattiga respektive tillgångsfattiga år 2007 efter födelseland, procent

Figur 3
Den äldre befolkningen och olika kategorier fattiga äldre efter ursprung år 2007, procent

Anm: "Skyddade fattiga" avser personer i hushåll vars inkomst per konsumtionsenhet understiger 60 procent av medianen för riket men vars nettotillgångar är större än 10 000 kr, "Utsatta icke fattiga" betecknar personer i hushåll vars inkomster per konsumtionsenhet överstiger 60 procent av medianen för riket men som saknar nettotillgångar större än 10 000 kr. Se fotnot 7 för en definition av hög-, låg- och medelinkomstländer.

Källa: Gustafsson m fl (2018).

storleken av deras inkomster som deras förmögenhet är överrepresentationen i fattigdom bland utrikes födda, och då särskilt bland de som är födda i ett låginkomstland, betydligt större. Så få som en procent av äldre inrikes födda räknas givet denna definition som dubbelt fattiga, att jämföra med fyra procent av de födda i något höginkomstland, 14 procent av personer födda i ett medelinkomstland och hela 33 procent av personer födda i ett låginkomstland. Det innebär att risken för att vara dubbelt fattig är hela 33 gånger så stor bland äldre personer födda i ett låginkomstland som bland inrikes födda äldre.

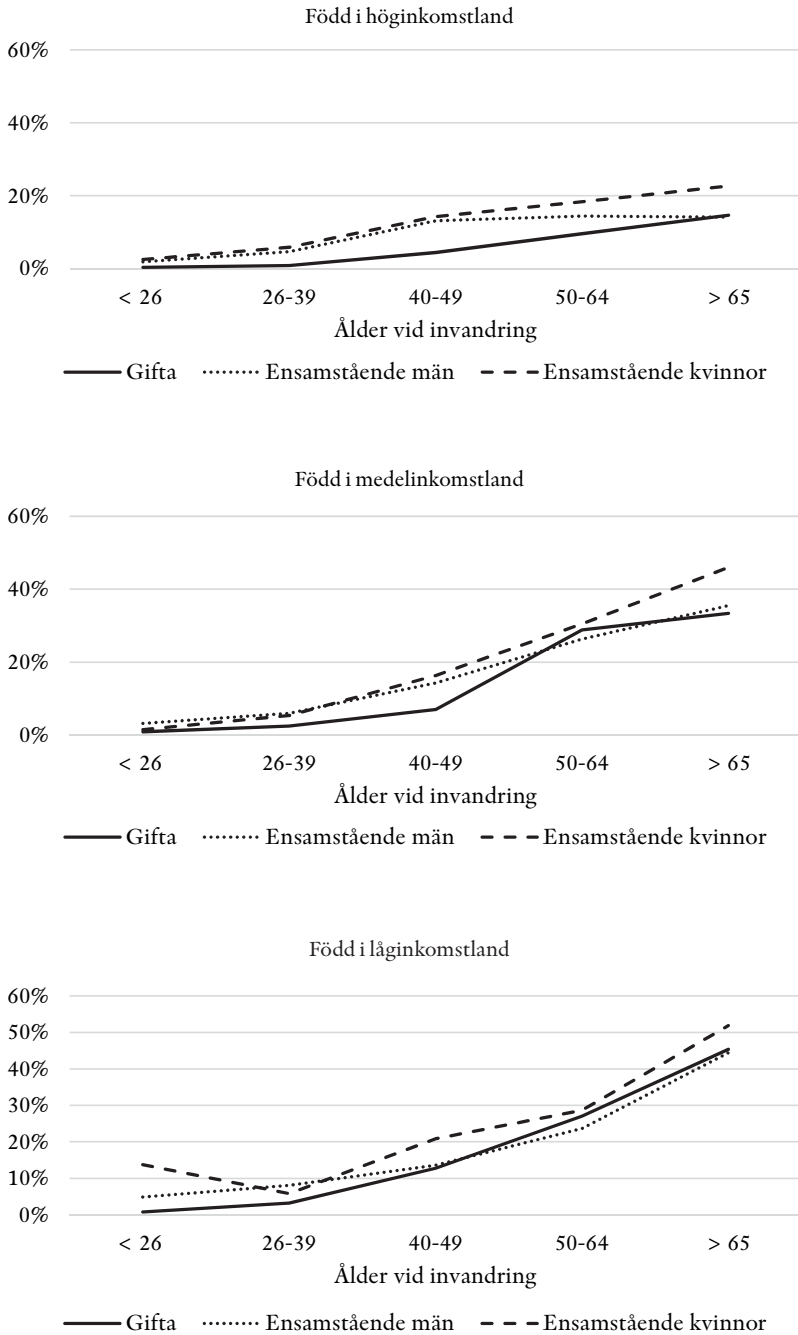
De stora skillnaderna i risken att vara dubbelt fattig innebär att trots att utrikes födda personer utgör en liten andel av den äldre befolkningen i Sverige utgör de majoriteten av de dubbelt fattiga äldre. Detta framkommer i figur 3 där vi visar hur den äldre befolkningen i Sverige år 2007 och olika kategorier av fattiga äldre är sammansatt efter ursprungsland. Där visas att så många som tre av fem dubbelt fattiga är utrikes födda.

I figur 4 predikterar vi utifrån modellskattningarna sambandet mellan ålder vid invandringen och risken att vara dubbelt fattig för ensamstående kvinnor, ensamstående män och gifta par födda i ett hög-, medel- respektive låginkomstland. Personerna antas vara 75–79 år och ha genomgått en utbildning som är kortare än dagens grundskola (den mest frekventa utbildningen bland de äldre). Figurerna visar tydligt att risken för dubbel fattigdom som äldre ökar om invandringen ägde rum efter det att personen fyllt 40 år. Därefter fortsätter risken för dubbel fattigdom att öka, särskilt bland personer födda i ett låginkomstland. Vidare minskar risken enligt skattningarna för dubbel fattigdom som äldre om personen har en längre utbildning och bland ensamstående kvinnor om de är berättigade till änkepension.

5. Slutord

I denna artikel har vi redogjort för ny forskning som visar att det tar väsentligt längre tid för personer som invandrar i medelåldern från medel- eller låginkomstländer att få fotfäste på den svenska arbetsmarknaden än för personer som invandrar som yngre. En anmärkningsvärt stor andel av de personer som anlände till Sverige efter fyllda 40 år har aldrig kommit in i arbetslivet. Vi har diskuterat att det kan finnas flera skäl till detta. Vi har även rapporterat resultat angående förekomsten av ”dubbel fattigdom”, dvs att ha såväl låg inkomst som inga eller mycket små tillgångar, bland äldre. Dessa visar att majoriteten av de dubbelt fattiga äldre år 2007 var utrikes födda. Vi visade även att risken för att vara dubbelt fattig var hela 33 gånger så stor bland äldre personer födda i ett låginkomstland som bland äldre inrikes födda. Vi kunde även visa att risken för dubbel fattigdom ökade med åldern vid invandringstillfället.

Vår studie av utrikes födda och ekonomisk utsatthet bland äldre avser som beskrivits ovan förhållanden 2007. Flera omständigheter antyder att fattigdomsproblemen bland äldre utrikes födda har förstärkts

Figur 4
Predicerad sannolikhet att vara dubbelt fattig efter ålder vid invandring

Anm: Prediktionerna avser en utrikes född individ, 75-79 år gammal, med en utbildning kortare än nioårig grundskola. Ensamstående kvinna antas inte vara berättigad till änkepen pension. Se fotnot 7 för en definition av hög-, låg- och medelinkomstländer.

Källa: Gustafsson m fl (2018).

sedan dess. Antalet äldre invandrare har ökat kraftigt sedan 2007 genom såväl naturligt åldrande som nyinvandring. En befolkningsprognos från Statistiska centralbyrån (2018a) anger att allt fler utrikes födda personer kommer att bo i vårt land. Särskilt kategorin äldre med ursprung i länder utanför Europa med lågt eller medelhögt HDI-värde prediceras öka: Från 33 000 år 2018 till 95 000 år 2030.⁹ Dessutom anger siffror om inkomstfattigdom bland Sveriges äldre en tydlig ökning. Enligt Statistiska centralbyrån (2018b) handlar det om att andelen äldre med inkomster under 60 procent av medianen för hela befolkningen Sverige ökade från 11 procent 2000 till 15 procent 2016.

Resultatet av vår forskning om betydelsen av ålder vid invandringen pekar mot att integrationen på arbetsmarknaden av personer som invandrar i medelåldern bör få mer uppmärksamhet. En bättre integration i arbetslivet av utrikes födda från medel- och låginkomstländer som vid invandringen var 40 år eller äldre minskar risken för ekonomisk utsatthet som äldre. För att lindra fattigdomen bland äldre utrikes födda i Sverige i dag, liksom bland äldre inrikes födda, är det svårt tänka sig andra åtgärder än ökade transfereringar. Som vi diskuterar i Gustafsson m fl (2018) är det svårt konstruera sådana åtgärder så att de särskilt når de dubbelt fattiga. Detta eftersom huvuddelen av garantipensionens mottagare är inrikes födda och av dessa har många ackumulerat tillgångar som betingar avsevärt värde.

REFERENSER

- Ahmed, A (2015), "Etnisk diskriminering – vad vet vi, vad behöver vi veta och vad kan vi göra?", *Ekonomisk Debatt*, årg 43, nr 4, s 18–28.
- Ahmed, A, L Anderson och M Hammarstedt (2012), "Does Age Matter for Employability? A Field Experiment on Ageism in the Swedish Labor Market", *Applied Economic Letters*, vol 19, s 403–406.
- Akay, A (2016), "Dynamics of Employment Assimilation", *IZA Journal of Migration*, vol 5:13.
- Azpitarte, F (2012), "Measuring Poverty Using Both Income and Wealth: A Cross Country Comparison between the US and Spain", *Review of Income and Wealth*, vol 58, s 24–50.
- Bevelander, P (2000), *Immigrant Employment Integration and Structural Change in Sweden, 1970–1995*, doktorsavhandling, Institutionen för ekonomisk historia, Lunds universitet.
- Carlsson, M och S Eriksson (2017), "The Effect of Age and Gender on Labor Demand – Evidence from a Field Experiment", IFAU Working Paper 2017:8, Uppsala.
- Chiswick, B R och P W Miller (2015), "International Migration and the Economics of Language", i *Handbook of the Economics of International Migration*, vol 1A, Elsevier, Amsterdam.
- Ekberg, J och T Lindh (2016), "Immigrants in the Old-Age Pension System: The Case of Sweden", *International Migration*, vol 54, s 5–14.
- Friedberg, R M (1992), "The Labor Market Assimilation of Immigrants in the United States: The Role of Age at Arrival", manuskript, Brown University, Providence.
- Gustafsson, B A, H Mac Innes och T Österberg (2017), "Age at Immigration Matters for Labor Market Integration: The Swedish Example", *IZA Journal of Development and Migration*, vol 7:1.
- Gustafsson, B A, H Mac Innes och T Österberg (2018), "Older People in Sweden without Means: On the Importance of Age at Immigration for Being 'Twice Poor'", under utgivning i *Ageing and Society*.

⁹ *Human Development Index* (HDI) mäter olika länders genomsnittliga tillstånd med avseende på tre aspekter: BNP per capita, förväntad livslängd och utbildning.

- Hedberg, C och T Tammaru (2013), "Neighbourhood Effects and City Effects: The Entry of Newly Arrived Immigrants into the Labour Market", *Urban Studies*, vol 50, s 1165–1182.
- Heisig, J P, B Lancee och J Radl (2017), "Ethnic Inequality in Retirement Income: A Comparative Analysis of Immigrant Native Gaps in Western Europe", under utgivning i *Ageing and Society*.
- Jakobsen, V och P J Pedersen (2017), "Poverty Risk among Older Immigrants in a Scandinavian Welfare State", *European Journal of Social Security*, vol 19, s 242–262.
- Jonsson, J, C Mood och E Bihagen (2016), "Poverty Trends during Two Recessions and Two Recoveries: Lessons from Sweden 1991–2013", *IZA Journal of European Studies*, vol 5:3.
- Manhica, H, J Öst och M Rostilla (2015), "Dynamics of Unemployment Duration among African Immigrants to Sweden", *Nordic Journal of Migration Studies*, vol 5, s 194–206.
- Rhodes, S R (1983), "Age-related Differences in Work Attitudes and Behavior: A Review and Conceptual Analysis", *Psychological Bulletin*, vol 93, s 328–367.
- de la Rica, S, A Glitz och F Ortega (2015), "Immigration in Europe: Trends, Policies, and Empirical Evidence", i Chiswick, B och P Miller (red), *Handbook of the Economics of International Migration*, vol 1, North-Holland, Amsterdam.
- Schaafsma, J och A Sweetman (2001), "Immigrant Earnings: Age at Immigration Matters", *Canadian Journal of Economics*, vol 34, s 1066–1099.
- SOU 2010:105, Ålderspension för invandrare från länder utanför OECD-området.
- Statistiska centralbyrån (2018a), "Folkmängd efter födelseregion, ålder och kön – år 2019–2120", Statistikdatabasen, www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/?rxid=cf-da-dff-bc-aa-edeb.
- Statistiska centralbyrån (2018b), "Andel med låg disponibel inkomst per k.e. – ålder", www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/hushallens-ekonomi/inkomster-och-inkomstfordelning/inkomster-och-skatter/pong/tabell-och-diagram/inkomster--ekonomisk-standard-riket/andel-med-lag-disponibel-inkomst-per-ke---alder/.
- Wilkins, R (2003), "Immigrant Earnings Adjustment: The Impact of Age at Migration", *Australian Economic Papers*, vol 42, s 292–315.
- Åslund, O, A Forslund och L Liljeberg (2017), "Labour Market Entry of Non-Labour Migrants", *Nordic Economic Policy Review*, nr 2017:520, s 115–158.